

Voor de genoemde verwijzingen in de tekst wordt verwezen naar de publicatie op www.w-ja.nl

Van wie is Nederland?

Zienswijzen bij Speedwet vervangen omgevingswaarde stikstof

Nog geen drie jaar geleden was het land te klein toen CDA-leider Wopke Hoekstra de afgesproken stikstofreductiedoelen voor 2030 ter discussie stelde. Ruzie in het kabinet, chaos onder de Haagse stolp, maandenlang beheerste de CDA - Hoekstra-manoeuvre de krantenkoppen. Nu ligt er een BBB-wetsvoorstel om alle concrete reductiedoelen domweg te schrappen. En vrijwel geen haan die daar naar kraait. Wat is er toch aan de hand in dit land? Van wie is dit land?

Het wetsvoorstel is even simpel als desastreus: alle concrete reductiedoelen worden geschrapt en vervangen door "een aanzienlijke vermindering in 2035". Het zal duidelijk zijn dat met het criterium 'aanzienlijke vermindering voor 2035' de opportunisten weer alle kanten op kunnen. De duidelijkheid is weg. Zie voor de tekst van het wetsvoorstel:
www.internetconsultatie.nl

En zie hieronder enkele krantenartikelen van augustus 2022 - mei 2023, toen het Haagse politieke wereldje te klein was vanwege het willen openbreken van de coalitie-afpraak om het wettelijk vastgelegde reductiedoel voor 2030 juist aan te scherpen.

Het AD van 19 augustus 2022: *CDA legt bom onder coalitie: '2030 is niet heilig'*

Het AD van 22 augustus 2022: *Na het 'Hoekstra-debat' is de onrust in de coalitie niet ineens bezworen*

Het NRC van 23 augustus 2022: *Zichtbare irritatie bij premier Rutte tijdens debat waarin CDA'er Hoekstra geen sorry zei*

Het NRC van 27 augustus 2022: *Voor hoognodige 'herkenbaarheid' heeft het CDA een crisis over*

De Volkskrant van 19 augustus 2022: *Hoekstra zet eenheid kabinet op het spel na draai over stikstofdoelen*

De Volkskrant van 10 mei 2023: *Stikstofstandpunt CDA groeit uit tot hoofdpijndossier voor kabinet*

De NOS op 23 augustus 2022: *Hoe eensgezind is het kabinet? Extra ingelast Kamerdebat na uitspraken Hoekstra*

De NOS op 1 april 2023: *Kabinetscrisis bezworen, maar fundering vertoont flinke scheuren*

Wettelijk vastgelegd stikstofreductiedoel 2030 en 2035

Stikstof is al tientallen jaren een wurgend Nederlands probleem met als voornaamste oorzaak de extreem hoge veedichtheid in Nederland. Met concrete reductiedoelen voor stikstof in 2030 en 2035 wordt iedereen de noodzakelijke duidelijkheid gegeven wat ons te doen staat. Zonder duidelijke maatregelen en concrete doelen blijft de schade voor natuur en maatschappij voortwoekeren. Omdat de reëel toepasbare milieutechnische maatregelen voor emissiereductie in de veehouderij al zijn toegepast is een veestapelkrimp onvermijdelijk. Haaks hierop voert de zittende BBB-landbouwminister een destructieve koers door de eerder bij wet vastgelegde concrete reductiedoelen te willen schrappen. Dit maakt onderdeel uit van de inzet om het complete stikstofbeleid te ontmantelen zodat de volgende minister weer helemaal opnieuw moet beginnen. Van uitstel afstel willen maken. Ondertussen zijn de belangrijkste probleemeigenaren van de stikstofschaade - natuurbeheerorganisaties zoals vereniging Natuurmonumenten en de provinciale landschappen - oorverdovend stil. Een opvallend contrast met Frankrijk. Daar is recent een flinke politieke storm uitgebroken over dat andere grote landbouw-milieuthema: het gebruik van landbouwgif. Hierover zijn miljoenen handtekeningen van burgers verzameld. Dit roept de prangende vraag op: wat maakt Nederlanders zo passief over hun land? Van wie is Nederland?

Onder voormalig LNV-minister Schouten (kabinet Rutte III, 2017-2021) is kort na de Raad van State-uitspraak uit 2019 in de wet een concreet stikstofreductiedoel vastgelegd voor 2025, 2030 en 2035. De rechter had met de uitspraak van 29 mei 2019 toen juist een streep gezet door het Programma Aanpak Stikstof (PAS) omdat het stikstofreductiebeleid onvoldoende concreet was vastgelegd. Stikstof is in Nederland een wurgend ecologisch probleem dat politiek al tientallen jaren sluimert, inslaapt en dan weer uitbarst. Belangrijkste oorzaak van deze lijdensweg is een veehouderijlobby die zich al tientallen jaren met succes venijnig verzet, eigen verantwoordelijkheid verzaakt, zich verstoppt in een mythologische slachtofferrol.

Anders dan de boerenlobby wil laten geloven, voldoende stikstofreductie met enkel milieutechnische maatregelen is onmogelijk is. Bovendien zijn de meeste reëel toepasbare maatregelen in de afgelopen decennia al ingezet. Zelfs zijn tientallen miljoenen publiek subsidiegeld verknoeid met emissiereductietechniek waarvan de effectiviteit zwaar tegenviel. Waaronder stalemissiereductie zoals mestschuifsystemen in melkveestallen en luchtwater in varkenstallen. Kortom, valse milieubeloftes vergelijkbaar met de Volkswagen-CO2-diesel-affaire, met als verschil dat het Nederlandse stalsubsidieschandaal tot nu toe geen politiek schandaal is geworden. Kort en goed: met milieutechniek zijn bij veehouderijstikstof (ammoniak, NH₃) geen grote stappen meer te maken. De enige effectieve oplossing zijn bronmaatregelen. Met andere woorden: een ingrijpende krimp van de Nederlandse veestapel. Het stikstofprobleem is het directe gevolg van de extreme Nederlandse veeconcentraties. We zijn het meest veedichte land van Europa, en ver daarbuiten. De Nederlandse veehouderij is met ca. 65% de bepalende stikstofemissiebron.

Een wettelijk vastgelegd concreet stikstofreductiedoel voor 2030 is cruciaal zodat iedereen duidelijkheid wordt gegeven wat ons te doen staat. Het idee daarbij was dat dan geen ruimte meer bestaat voor politiek marchanderen. Dat reductiedoel is voor 2030 concreet bepaald op 50% van de stikstofgevoelige natuur onder de kritische depositiewaarde (KD-waarde) brengen. Nu ligt slechts 28% van de stikstofgevoelige natuur onder de kritische waarde, en is nog 72% overbelast. Die KD-waarden verschillen per natuurtipe, sommige natuurtipen zijn stikstofgevoeliger dan andere natuurtipen. Voor verder lezen over de KD-waarde en stikstofschaade, zie:

<https://edepot.wur.nl/633179>

Nu ligt slechts ca. 28% (!) van de Nederlandse areaal stikstofgevoelige natuur onder de KD-waarde, en is dus 72% nog overbelast. Dit is nader uitgewerkt en berekend middels het wetenschappelijk gevalideerde Aerius-rekenprogramma. Anders dan sommige stemmen beweren is dit onderzoek concreet, duidelijk en zorgvuldig uitgevoerd. De conclusie is glashelder: we hebben nog een serieuze (reductie)weg te gaan.

De wet noemt ook een reductiedoel voor 2025 en 2035: in 2025 40% areaal N2000-natuur onder de KD-waarde brengen en in 2035 74% areaal natuur. Een reductiedoel voor 2040 is open gelaten. De gedachte hierbij kan zijn geweest: laten we eerst op weg gaan met doelen voor de komende 15 jaar. En gaandeweg zal het te stellen doel voor 2040 in beeld komen. Dit alles is de uitkomst geweest van bestuurlijke afwegingen rond 2020, inmiddels 5 jaar geleden. Sindsdien zijn 5 jaar verknoeid en is het doel voor 2025 al verzaakt.

Is het wettelijk vastgesteld reductietempo een inhaalslag? Het antwoord is ja. Dit is het gevolg van eerdere regeringen die hun verantwoordelijkheid hebben verzaakt, ondanks het beieren van de alarmklokken. Ook het PAS (2015-2019) was een (rotte) politieke vrucht van dit probleem. Ondertussen stelt het bedrijfsleven (VNO-NCW en Bouwend Nederland) tientallen miljarden euro's schade te lijden. Vergunningen voor nieuwe projecten met stikstofneerslag op nabij gelegen natuurgebieden zijn niet of moeilijk rond te krijgen. De pijn van de politieke gijzelneming door de agrosector wordt dus breed gevoeld.

Het CDA is tijdens kabinet Rutte III en Rutte IV niet voor niets politiek gedecimeerd. Dit was de erfenis van decennialang de veehouderijsector de hand boven het hoofd houden. Zoals bekend, is hierop een boerenpartij opgericht, met sterke kenmerken van een politieke plofkip: in een bizar korte tijd groot gegroeid, en nu richting dood gegroeid. Oorzaak: valse politieke beloften doen. Feit is: stikstof heeft de afgelopen jaren diepe sporen getrokken, en het politieke landschap stevig veranderd.

En nu ligt er dus dit wetsvoorstel van BBB-landbouwminister om de concrete reductiedoelen te schrappen. En is het nu stil. Politiek doodstil.

Geen enkele organisatie is de bres op gegaan, geen enkele politicus die serieus herrie maakt en ook nauwelijks een krant die hier tot nu toe over heeft geschreven. Dit roept de vraag op wat er in Nederland aan de hand is. Landbouw en natuur beslaan tezamen ca. tweederde deel van Nederland. Vanwaar deze apathie over tweederde deel van ons land? Is Nederland enkel nog een verzameling bedrijven die hier de dienst uitmaken? Zoals Schiphol vrij spel heeft in Noord-Holland, Tatasteel in IJmuiden, de NAM lange tijd in Groningen? Durft hier niemand nog verder te kijken dan het kleine cirkeltje rondom het eigen huis?

Het merkwaardige is dat ook organisaties zwijgen die juist zijn opgericht om hiertegen in verweer te komen. Vereniging Natuurmonumenten en de provinciale landschappen, de belangrijkste probleem-eigenaren van stikstof: geen woord. Deze twee organisaties beheren ieder ca. 100.000 hectare natuur, waarvan een groot deel stikstofgevoelig is. Zij zouden er als de kippen bij moeten zijn om de politieke alarmklokken te laten luiden. Deze passiviteit is niet nieuw. Heeft u deze organisaties in de afgelopen jaren überhaupt al eens ferm een standpunt horen innemen over stikstof? Ook andere natuur(beheer)organisaties zijn niet of nauwelijks te horen. De Federatie Particulier Grondbezit maakt het nog bonter. Die vertegenwoordigt particuliere grondbezitters met een totaal oppervlak van 200.000 hectare, en heeft als voorzitter een veehouder en voormalig LTO-bestuurder. En verkondigt een uitgesproken landbouwstandpunt. Nederland, oh Nederland... Voor verder lezen over het zwijgen van vereniging Natuurmonumenten, zie [link](#), artikel van 22 december 2022.

De boerenlobby juicht stilltjes. Ze hebben het politieke podium vrij.

En ondertussen laven wakkere (mega)veehouders zich aan de staatsruif door zich vrijwillig te laten uitkopen tegen goudgeld. Zie

www.frm.nl -- Twee-keer-cashen-subsidie-start-en-sloop-varkensstal

www.nrc.nl -- Drie keer de goudprijs voor een gram minder stikstof

De uitkoopregelingen van boeren is beroerd besteed publiek geld omdat het niet is gecombineerd met een algemeen geldende reductieplicht voor alle veebedrijven. Het beschikbare uitkoopbudget is niet afgestemd op het totale reductiedoel. Eerst moet bedacht worden hoeveel veehouders zullen moeten stoppen en welk budget daarvoor beschikbaar is. Dan zal een redelijke verdeelformule opgesteld moeten worden om dat bedrag zo effectief mogelijk in te zetten. Hierbij heeft te gelden dat geen eeuwig durend veehouderijrecht bestaat. Het algemeen belang eist een krimp van de veestapel. Haaks hierop is nu een hap-snap-uitkoopregeling opgesteld, waarop vooral veeboeren zonder ondernemersperspectief happen. Kortom, veehouders die met iets langer wachten en het aanscherpen van de normen met veel minder uitkoopgeld ook zouden (moeten) zijn gestopt. In de uitkoopregeling wordt niet de wortel en stok gebruikt, enkel een wortel voor wie zin. Een hefboomwerking door de uitkoop te combineren met een voor alle bedrijven geldende reductieplicht ontbreekt.

De demissionaire boerenminister Wiersma zet stilletjes haar sloopwerk voort. Het door haar voorgangers opgebouwde stikstofbeleid wordt zo veel mogelijk ontmanteld zodat de volgende minister weer opnieuw moet beginnen. Dat de Tweede Kamer niets van de politieke stikstofagenda controversieel heeft verklaard, is hierbij een geweldige hulp. Hierdoor kan de BBB-minister in haar nadagen nog even doorpakken voordat ze plaats moet maken voor een opvolger.

Het NPLG (de 12 landelijk gebiedsprogramma's waarin verschillende thema's samen zouden moeten komen, zoals pesticidengebruik, water- en natuurbeheer, klimaatbeleid) was al eerder door deze landbouwminister plat gelegd. Momenteel wordt snoeihard ingezet op het aeriusrekenmodel te elimineren middels de introductie van een drempelwaarde van 1 mol, met als gevolg dat ca. driekwart van alle bedrijven buiten de vergunningplicht gaan vallen. Hiermee wordt het zware risico genomen dat de groep illegale bedrijven nog groter wordt gemaakt als de drempelwaarde door de rechter opnieuw zou worden herroepen. Een herhaling van het PAS-meldersdebacle. Het PAS-meldersverhaal is ontstaan door exact dezelfde vergunningvrijstelling tot 1 mol. Een ezel stoot zich tweemaal aan dezelfde steen. Voor meer lezen hierover, zie [link](#).

De rode lijn van de boerenpolitiek: venijnig verzet tegen elke maatregel. Het wil bij sommige mensen maar niet landen: Nederlandse agropolitiek betekent in de praktijk snoeiharde obstructie.

Het moge duidelijk zijn dat met deze inzet van de agrolobby - agromultinationals en de megastallenondernemers - de boerensector zichzelf uiteindelijk in de voet schiet en de Nederlandse samenleving in gijzeling houdt. Problemen eindeloos ontkennen en vooruitschuiven. Hierop is nauwelijks een normale politieke reactie mogelijk. Dit vraagt een bijzondere aanpak en een rechte rug.

De civiele rechter heeft inmiddels met de Greenpeace-uitspraak van 22 januari 2025 vastgelegd dat het wettelijk reductiedoel voor 2030 - 50 % areaal natuur onder de KD-waarde - het absolute minimum is wat de regering zal moeten leveren, zie [link](#). We hebben nu bestuurders nodig die dit gaan uitvoeren. Tot die tijd missen de redelijke en verstandige boeren in Nederland - ongetwijfeld de meerderheid - bedrijfsperspectief. Eerlijk is eerlijk: deze situatie is ook hun eigen schuld. Dan hadden ze maar schoon schip moeten maken met hun politieke woordvoerders, en serieuze mensen naar voren moeten schuiven.

Ter vergelijking een uitstapje naar de Franse politiek over bestrijdingsmiddelen

Voor wat inzicht in de Nederlandse situatie kan een uitstapje naar de Franse agropolitiek zinvol zijn. Op moment van dit schrijven hebben in Frankrijk 2 miljoen (!) mensen een handtekening gezet tegen het hernieuwd toelaten van bestrijdingsmiddelen. De Franse wet biedt de mogelijkheid een wet opnieuw ter discussie te stellen als meer dan een half miljoen mensen een handtekening zetten.

Het gaat hier om het bestrijdingsmiddel acetamipride (een neonicotinoïde, bekend van de bijensterfte), vooral ingezet bij suikerbietenteelt en (hazel)notenbomen. Dit middel werd in 2018 in Frankrijk verboden vanwege risico's voor insecten, waaronder de bijen. Aangezien de EU de toestemming voor dit middel tot 2033 heeft verlengd stak Frankrijk hiermee zijn kop stevig boven het Europese maaiveld uit. De betrokken Franse boeren kwamen hierop in opstand met het begrijpelijke argument van valse concurrentie. Als hun Europese collega's dit mogen, dan zij ook. Uiteindelijk werd het Franse verbod uit 2018 onder zware lobbydruk van de Franse agrosector herroepen.

Het Franse Grondwettelijk Hof (een in Nederland schandelijk ontbrekende instantie) werd gevraagd om deze herroeping van het pesticide-verbod aan de Franse Grondwet te toetsen. Donderdag 7 augustus heeft dit Hof uitgesproken dat het terugdraaien van het verbod strijdig is met het grondwettelijk vastgelegde zorgvuldigheidsbeginsel. Over de schadelijke effecten van dit middel bestaan namelijk nog te veel onzekerheden. Voor wie Franse juristentaal machtig is, zie:

<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2025/2025891DC.htm>

De conclusie van het Grondwettelijke Hof:

83. Il résulte de tout ce qui précède que le législateur, en permettant de déroger dans de telles conditions à l'interdiction des produits phytopharmaceutiques contenant des néonicotinoïdes ou autres substances assimilées, a privé de garanties légales le droit de vivre dans un environnement équilibré et respectueux de la santé garanti par l'article 1er de la Charte de l'environnement.

Vrije vertaling: met de mogelijkheid om vrijstelling te kunnen geven voor producten met néonicotinoïde ontbreken de wettelijke garanties voor een voldoende gezonde leefomgeving zoals vastgelegd in artikel 1 van het Handvest Milieu.

Dit is getoetst aan het Handvest Milieu, dat in 2005 aan de Franse Grondwet is toegevoegd. Voor de Engels versie, zie [link](#).

Voor- en tegenstanders van het verbod zijn er nu geweldig druk mee. Het gaat hard tegen hard. Een nogal militante Franse parlementariër, een zekere Sandrine Rousseau, strijdt voor een strikt pesticideverbod en heeft recent een huis gekocht op het Bretonse platteland. Waarop haar politieke tegenstanders een grote barbecue-demonstratie organiseerden bij dat huis.

De komende tijd zullen ongetwijfeld meer en hardere acties volgen, het verhaal is niet afgelopen. Er worden stellingen ingenomen, debatten gevoerd. Oproepen om uitsluitend Franse producten te kopen, buitenlandse producten te boycotten omdat daar minder eisen aan worden gesteld. Boeren die het conflict aangaan met de supermarkten. Zij vegen de schappen leeg op oneerlijke concurrentie. Want daar zit het echte probleem. Kom daar maar eens om bij de Nederlandse boeren.

De vraag moet worden gesteld: is Nederland nog wel een land, of is het enkel nog een bedrijfsterrein? Gaan de Nederlanders het land weer terugpakken op het bedrijfsleven? Daarvoor zal de agrolobby dan op zijn plaats moeten worden gewezen, en dat gaat niet vanzelf. De boeren zullen zwaar onder druk moeten worden gezet om orde op zaken te stellen binnen de eigen gelederen.

De vraag moet worden gesteld: is Nederland nog wel een land, of is het enkel nog een bedrijfsterrein? Gaan de Nederlanders het land weer terugpakken op het bedrijfsleven? Daarvoor zal de agrolobby dan op zijn plaats moeten worden gewezen, en dat gaat niet vanzelf. De boeren zullen zwaar onder druk moeten worden gezet om orde op zaken te stellen binnen de eigen gelederen.

De vraag moet worden gesteld: is Nederland nog wel een land, of is het enkel nog een bedrijfsterrein? Gaan de Nederlanders het land weer terugpakken op het bedrijfsleven? Daarvoor zal de agrolobby dan op zijn plaats moeten worden gewezen, en dat gaat niet vanzelf. De boeren zullen zwaar onder druk moeten worden gezet om orde op zaken te stellen binnen de eigen gelederen.